

ВЪРХОВЕН ПРЕДСТАВИТЕЛ
НА СЪЮЗА ПО ВЪПРОСИТЕ
НА ВЪНШНИТЕ РАБОТИ И
ПОЛИТИКАТА НА СИГУРНОСТ

Брюксел, 8.6.2016 г.
JOIN(2016) 29 final

СЪВМЕСТНО СЪОБЩЕНИЕ ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТА

Към стратегия на ЕС за международните културни отношения

1. КОНТЕКСТ

Културното многообразие е неразделна част от основните ценности на Европейския съюз. ЕС е силно ангажиран с насърчаването на глобален ред, основан на мир, както и с насърчаването на принципите на правовата държава, свободата на изразяване, взаимното разбирателство и зачитането на основните права. Съответно насърчаването на многообразието чрез международните културни отношения е жизненоважно за ролята на ЕС като фактор от световно значение. Това включва поемането на ангажимент както за насърчаването на „международните културни отношения“ чрез помощта и съдействието, които ЕС оказва на трети държави, така и за подпомагането на популяризирането на ЕС и на разнообразните култури на държавите — членки на ЕС, чрез „културна дипломация“. Като основен партньор на Организацията на обединените нации (ООН) ЕС си сътрудничи тясно с ЮНЕСКО¹ в сферата на опазването на световното културно наследство.

ЕС има какво да предложи на света: многообразие от форми на културно изразяване, висококачествена творческа дейност и жизнеспособен творчески сектор. Той също така има възможност да се възползва в голяма степен от засиления обмен с останалата част на света. В същото време опитът на ЕС по отношение на многообразието и плурализма представлява значително преимущество за насърчаване на културните политики като движеща сила за мира и социално-икономическото развитие в трети държави. В настоящото съвместно съобщение се посочва досегашният принос на Съюза в сферата на международните културни отношения и се предлагат начини за развиване на международните културни отношения на ЕС с цел постигането на напредък по изпълнението на целите на Съюза за насърчаване на международния мир и стабилност, запазване на многообразието и стимулиране на заетостта и растежа.

През 2007 г. Комисията предложи „Европейска програма за култура в глобализация се свят“², която включваше насърчаването на културата в международните отношения на Съюза. С влизането в сила на Договора от Лисабон и създаването на Европейската служба за външна дейност (ЕСВД) беше изградена нова структура, която може допълнително да увеличи приноса на ЕС в международните културни отношения. През последните години държавите членки, Европейският парламент и представители на гражданското общество призовават за по-координиран подход на ЕС към международните културни отношения³. През ноември 2015 г. Съветът призова Комисията и върховния представител да подготвят „стратегически подход към културата в рамките на външните отношения на ЕС, като изготвят за тази цел набор от ръководни принципи.“⁴ В съответствие с това в настоящото съвместно съобщение се предлагат такива принципи, както и по-стратегически подход на ЕС към културната дипломация.

Като страна по Конвенцията на ЮНЕСКО от 2005 г. за опазване и насърчаване на многообразието от форми на културно изразяване⁵ ЕС е поел ангажимент да насърчава многообразието от форми на културно изразяване като част от своите международни

¹ Организацията на ООН за образование, наука и култура (ЮНЕСКО)

² Съобщение относно „Европейска програма за култура в глобализация се свят“, COM(2007) 242 окончателен.

³ Вж. Заключение на Съвета относно насърчаването на културното многообразие и межкултурния диалог във външните отношения (2008 г.); Резолюция на Европейския парламент относно културното измерение на външната дейност на ЕС (2011 г.); Подготвително действие на ЕП, 2014 г. „Културата във външните отношения на ЕС“ <http://cultureinexternalrelations.eu/>

⁴ Резултати от 3428^{то} заседание на Съвета по образование, младеж, култура и спорт, 23—24 ноември 2015 г.

⁵ <http://en.unesco.org/creativity/convention/about/2005-convention-text>

културни отношения. Това отразява и насърчава основните ценности на ЕС като правата на човека, равенството между половете, демокрацията, свободата на изразяване и правовата държава, както и културното и езиковото многообразие⁶. Културата, и по-специално межкултурният диалог, може да допринесе за справяне с големите световни предизвикателства като предотвратяването и разрешаването на конфликти, интеграцията на бежанците, борбата с насилническият екстремизъм и опазването на културното наследство. Със съобщението от 2014 г. относно културното наследство⁷ ЕС потвърди отново ангажимента си за опазване на културното наследство в сътрудничество с организации като Съвета на Европа и ЮНЕСКО. Дейностите по опазване на културното наследство продължават да са належащи с оглед на разрушаването на паметници на културата в зони на конфликт като Ирак, Сирия и Афганистан.

Културният обмен може да донесе и икономически ползи. Между 2004 г. и 2013 г. световната търговия с творчески продукти се е увеличила повече от два пъти⁸, като културата е основен елемент в новата икономика, основаваща се на творчество, иновации и достъп до знания. Културните и творческите индустрии представляват около 3 % от световния БВП и създават 30 милиона работни места⁹. Само в ЕС тези индустрии представляват повече от 7 милиона работни места¹⁰. По същия начин в развиващите се държави културните и творческите индустрии допринасят за насърчаване на устойчивото развитие и приобщаващия растеж. Културата може да допринесе за **насърчаване на създаването на работни места и конкурентоспособността** както в ЕС, така и извън него. Това бе признато в Програмата на ООН за устойчиво развитие за периода до 2030 г.¹¹, в която се подчертава, че културата, включително световното културно наследство и творческите индустрии, може да играе важна роля за постигането на приобщаващо и устойчиво развитие. Поради това културата е един от важните сектори, поощряван като част от сътрудничеството на ЕС за развитие.

Културните отношения на Европа с други държави вече са силни. Държавите членки вече имат широкообхватни и дългогодишни международни културни връзки и Европа се ползва с много добра репутация в световен мащаб в областта на културните традиции и творчеството. В съответствие с исканията на Съвета и на Европейския парламент¹² координираните действия на ЕС, основани на „рационална допълняемост“, могат да допринесат за укрепването на тези връзки чрез създаването на полезни взаимодействия, обединяването на ресурси, улесняването на сътрудничеството и осигуряването на по-голяма видимост на културния обмен и действия¹³.

В настоящото съвместно съобщение се предлага стратегия на ЕС за международните културни отношения, която се съсредоточава върху развиването на културно

⁶ Харта на основните права на ЕС

⁷ Съобщение, озаглавено „За интегриран подход към културното наследство на Европа“ COM (2014) 477 final.

⁸ The Globalisation of Cultural Trade: A Shift in Cultural Consumption--International flows of cultural goods and services 2004—2013 (Глобализацията на търговията с културни продукти: промяна в потреблението на културни продукти — Международните потоци на предмети на културата и културни услуги през периода 2004—2013 г.), Статистически институт на ЮНЕСКО (UIS), 2016 г.

⁹ Cultural Times, доклад на CISAC (Международната конфедерация на сдруженията на авторите и композиторите) и ЮНЕСКО, 2015 г.

¹⁰ Пак там.

¹¹ <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf>

¹² <http://cultureinexternalrelations.eu/>

¹³ Проучванията показват, че ЕС следва да се ангажира с дейности в областта на културната дипломация, като се възползва от изключително положителното отношение към европейската култура, изкуство и история, както и към културата, изкуството и историята на държавите членки. http://ec.europa.eu/dgs/fpi/showcases/eu_perceptions_study_en.htm

сътрудничество със страните партньори по три основни направления: подкрепа за културата като двигател за устойчиво социално и икономическо развитие, насърчаване на културата и на межкултурния диалог за мирни междуобщностни отношения, засилване на сътрудничеството в областта на културното наследство. В стремежа си да постигнат тези цели, международните културни отношения на ЕС ще допринесат за **засилване на ролята на ЕС на световната сцена**, което е основен приоритет за тази Комисия и на предстоящата обща стратегия на върховния представител.

2. РЪКОВОДНИ ПРИНЦИПИ ЗА ДЕЙСТВИЯ НА ЕС

Действията на ЕС в областта на международните културни отношения следва да се ръководят от следните принципи:

а) Насърчаване на културното многообразие и на зачитането на правата на човека

ЕС е твърдо ангажиран с насърчаването на културното многообразие, което може да бъде запазено и стимулирано само ако са гарантирани правата на човека и основните свободи. Тези основни права представляват градивните елементи на демокрацията, правовата държава, мира, стабилността, трайното приобщаващо развитие и участието в обществения живот. Държавите са задължени да спазват, защитават и насърчават свободата на мнение и изразяване, включително на артистично изразяване. Във връзка с това и в съответствие със своите задължения съгласно правото на ЕС и на международното право¹⁴ ЕС се ангажира да насърчава толерантен и плуралистичен подход към международните културни отношения¹⁵.

б) Насърчаване на взаимното уважение и на межкултурния диалог

За цялостното реализиране на потенциала на културата като свързващ елемент/фактор в контекста на международните отношения е необходимо да се надскочи опазването на многообразието само на европейските култури и да се изгради нов дух на диалог, взаимно изслушване и учене, съвместно изграждане на капацитет и световна солидарност¹⁶. Културните отношения следва да вземат предвид регионалните различия и чувствителните въпроси на местно равнище, насочвайки действията към конкретния културен контекст и интереси. Тъй като хората често общуват отвъд границите посредством цифрови средства, следва да се насърчи тази комуникация да се извършва в дух на уважение и партньорство. Затова в основата на международните културни отношения на ЕС трябва да бъдат реципрочността, взаимното обучение и съвместното творчество.

в) Гарантиране на спазването на принципа за допълняемост и субсидиарност

Предложената стратегия на ЕС за международните културни отношения спазва изцяло съответните сфери на компетентност на ЕС и на неговите държави членки. В

¹⁴ Членове 2, 6, 21, 49 от ДЕС и членове 7, 8, 10, 11, 22 от Хартата на основните права на ЕС. Всички държави — членки на ЕС, са страни по Международния пакт за гражданските и политическите права (МПГПП) и по Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи (ЕКПЧ).

¹⁵ Вж. също Насоките на ЕС за правата на човека относно свободата на изразяване онлайн и офлайн (док. 9647/14).

¹⁶ Както бе препоръчано в подготвителното действие относно „Културата във външните отношения на ЕС“, инициирано от Европейския парламент и публикувано през 2014 г.: <http://cultureinexternalrelations.eu/main-outcomes/>, и в „Стратегия за културните отношения между ЕС и Китай: доклад на експертната група относно културата и външните отношения — Китай“ (ноември 2012 г.).

съответствие с член 6 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС) Съюзът разполага с компетентност да предприема действия за подкрепа, координиране или допълване на действията на държавите членки в областта на културата. В член 167, параграф 3 от ДФЕС се посочва, че Съюзът и държавите членки подкрепят сътрудничеството с трети държави и компетентните международни организации в сферата на културата. Освен това съгласно член 167, параграф 4 от ДФЕС Съюзът взема предвид културните аспекти при своята дейност по силата на други разпоредби на Договорите. В областта на сътрудничеството за развитие ЕС и неговите държави членки се допълват и подсилват взаимно (член 208 от ДФЕС). При пълно спазване на принципа за субсидиарност ЕС действа за насърчаване на международните културни отношения, когато неговите действия могат да бъдат по-ефективни, отколкото действията, предприети на национално, регионално или местно равнище. В наскоро публикуваните заключения на Съвета относно културата в рамките на външните отношения на ЕС се отбелязва, че е налице необходимост от по-добро координиране на усилията за постигане на европейски стратегически подход.¹⁷ Съответно ЕС може да създава възможности и да дава своя принос по подходящ начин чрез насърчаване на полезните взаимодействия и сътрудничеството между националните културни институти и фондации, както и между частните и публичните предприятия в целия свят.

г) Насърчаване на хоризонтален подход към културата

Културата не обхваща само изкуството или литературата. Тя се отнася до широк спектър от политики и дейности — от междукултурния диалог до туризма, от образованието и научните изследвания до творческите индустрии, от опазването на наследството до насърчаването на творческите индустрии и новите технологии, от занаятчийството до сътрудничеството за развитие. Затова с предложената стратегия се поощряват възможностите за насърчаване на културата в рамките на външните политики на ЕС. Културата е също така основен елемент от устойчивото развитие, доколкото като творчески сектор тя може да съдейства за постигането на помирение, растеж и свобода на изразяване, на които могат да се опрат други основни свободи.

д) Насърчаване на културата чрез съществуващите рамки за сътрудничество¹⁸

С цел да се осигури последователност и да се избегне дублирането на действия, най-ефективният начин за насърчаване на културата във външните отношения на ЕС е използването на съществуващите рамки за сътрудничество и инструменти за финансиране. ЕС разработи индивидуални рамки за тематично и географско сътрудничество, както и специално предназначени за целта инструменти за финансиране:

Тематични програми:

- Инструмент за партньорство (ИП): една от неговите цели е да се подобри „широкоразпространеното разбиране за Съюза, на обществената информираност за него... посредством публична дипломатия, контакти между хората, сътрудничество в областта на образователните и академичните въпроси, сътрудничество с мозъчни

¹⁷ Заключения на Съвета относно културата във външните отношения на ЕС с акцент върху културата в сътрудничеството за развитие. 24 ноември 2015 г.

¹⁸ Примерите за конкретни действия и проекти не предопределят начина на осъществяване на нови проекти в съответствие със стратегията. От друга страна, позоваването на текущи проекти или програми не означава, че те ще бъдат финансирани постоянно.

тръстове и дейности по осведомяване за защита на ценностите и отстояване на интересите на Съюза.¹⁹

- Европейски инструмент за демокрация и права на човека (ЕИДПЧ): с него се предоставя подпомагане за развитие и консолидиране на демокрацията, правовата държава и зачитането на правата на човека и на основните свободи. Една от целите на този инструмент е насърчаването на свободата на мнение и изразяване, включително политическото, творческото и културното изразяване²⁰.
- Целта на програмата за глобалните обществени блага и предизвикателствата от компонента за човешкото развитие в рамките на Инструмента за сътрудничество за развитие (ИСР) е да насърчава културното многообразие и зачитането на равното достойнство на всички култури. Програмата стимулира също така приноса на културните индустрии за икономическия растеж в развиващите се държави, организациите на гражданското общество и местните органи.
- Инструмент, допринасящ за стабилността и мира (IcSP): неговата цел е насърчава предотвратяването на конфликти, реакцията при кризи, укрепването на мира за справяне със световни и междурегионални заплахи: културните организации са включени в определението за гражданско общество с цел получаване на финансиране съгласно този инструмент²¹.
- Програма „Творческа Европа“: нейната цел е, измежду другото, „популяризирането на европейското културно наследство, както и засилването на конкурентоспособността на европейските сектори на културата и творчеството“, като програмата е „отворена също и за действия за двустранно или многостранно сътрудничество с трети държави.“²²

Географски рамки за сътрудничество

- **Политика на разширяване:** като държави кандидатки и потенциални държави кандидатки страните от Западните Балкани²³ и Турция имат специално място и значение във външните политики на ЕС. Политиките на ЕС в сферата на културата са част от достиженията на правото на ЕС, които кандидатите трябва да изпълнят при преговорите по глава 26 относно образованието и културата. В този контекст регионът получава подкрепа по Инструмента за предприсъединителна помощ (ИПП). ЕС от дълги години подкрепя културни проекти за насърчаване на межкултурния диалог, помирението и социално-икономическото развитие в страните от Западните Балкани. В контекста на първия и втория етап на „Процеса от Любляна“ — действие, проведено съвместно от Европейската комисия и Съвета на Европа — са инвестирани значителни ресурси във възстановяването на културното наследство в Югоизточна Европа²⁴. Културните организации в държавите, обхванати от процеса на разширяване, се възползват от сътрудничеството в рамките

¹⁹ Регламент (ЕС) № 234/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 11 март 2014 г. за създаване на Инструмент за партньорство за сътрудничество с трети държави.

²⁰ Регламент (ЕС) № 235/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 11 март 2014 г. за създаване на финансов инструмент за демокрация и права на човека по света.

²¹ Регламент (ЕС) № 230/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 11 март 2014 г. за създаване на Инструмент, допринасящ за стабилността и мира.

²² Регламент (ЕС) № 1295/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2013 г. за създаване на програма „Творческа Европа“ (2014—2020 г.) и за отмяна на решения № 1718/2006/ЕО, № 1855/2006/ЕО и № 1041/2009/ЕО.

²³ Албания, Босна и Херцеговина, бивша югославска република Македония, Косово*, Черна гора, Сърбия.

²⁴ Действията на ЕС в тази сфера в Босна и Косово са показали потенциала за помирение в следконфликтни ситуации на политиките, основани на културното наследство, в допълнение към техния принос за икономическото развитие.

на политиката на ЕС, за да изградят свой капацитет, а също и от пълноправното си участие в програмата „Култура“ и програмата „Творческа Европа“²⁵. Понастоящем държавите, обхванати от процеса на разширяване, са изправени пред нови предизвикателства, включително интеграцията на новопристигнали мигранти, във връзка с която межкултурният диалог може да насърчи постигането на помирение и на приобщаващи и демократични общества, както и да съдейства за противодействие на радикализацията. ЕС трябва да продължи да работи в тясно сътрудничество с държавите, обхванати от процеса на разширяване, за да им помогне да опазят културното си наследство, да насърчи развитието на техните културни и творчески индустрии, както и да стимулира участието им в съществуващите програми на ЕС, свързани с културата.

- **Европейска политика за съседство (ЕПС):** ЕПС направлява отношенията на ЕС с 16 от най-близките на Съюза източни и южни съседни държави. С всяка една страна партньор се прилага диференциран двустранен подход, допълнен от инициативи за регионално сътрудничество в Южното Средиземноморие²⁶ и в рамките на Източното партньорство²⁷. Политическото, икономическото и културното диференциране и по-голямата взаимна ангажираност ще бъдат основните елементи на обновената ЕПС²⁸. Платформа 4 на Източното партньорство служи като форум за засилено сътрудничество и диалог относно политиките в области като образованието, младежта (включително пригодност за заетост), културата и творчеството, научните изследвания и иновациите, аудиовизуалните политики и информационното общество, докато конкретните програми подкрепят изграждането на капацитет. В Южното Средиземноморие ЕС подкрепя културното сътрудничество чрез регионални програми в областта на наследството и аудиовизията, а също и чрез двустранни дейности. Много държави от ЕПС са изправени пред продължаващи дълго предизвикателства като политическо напрежение, икономическа нестабилност, агресивна радикализация и миграционни потоци. Именно в този контекст културното сътрудничество и обменът на политики в областта на културата могат да допринесат за постигането на стабилност. Например в периода между 2014 и 2017 г. по Европейския инструмент за съседство ще бъдат предоставени 17 милиона евро за подпомагане на развитието на медиите и на културата в региона на Южното Средиземноморие²⁹. Освен това опазването на културата и на културното наследство се подпомага по линия на пет програми за трансгранично сътрудничество³⁰.
- **Сътрудничество за развитие:** Целта на Инструмента за сътрудничество за развитие (ИСР) е намаляване на бедността и ускоряване на устойчивото икономическо, социално и екологично развитие, както и укрепване на демокрацията, върховенството на закона, доброто управление и зачитането на правата на човека³¹. ИСР включва три специфични компонента: i) географски програми за подпомагане на сътрудничеството в около 47 развиващи се държави в

²⁵ Както е предвидено в член 8, параграф 3 от Регламент (ЕС) № 1295/2013 от 11 декември 2013 г. за създаване на програма „Творческа Европа“. Списък на участващите държави извън ЕС: http://eacea.ec.europa.eu/creative-europe/library/eligibility-organisations-non-eu-countries_en

²⁶ Алжир, Египет, Израел, Йордания, Ливан, Либия, Мароко, Палестина*, Сирия и Тунис.

²⁷ Армения, Азербайджан, Беларус, Грузия, Молдова и Украйна.

²⁸ Съвместно съобщение, озаглавено „Преглед на европейската политика за съседство“ (18 ноември 2015 г.). JOIN(2015) 50 final.

²⁹ http://www.enpi-info.eu/mainmed.php?id=486&id_type=10

³⁰ http://www.enpi-info.eu/maineast.php?id=322&id_type=10

³¹ Регламент (ЕС) № 233/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 11 март 2014 г. за създаване на финансов инструмент за сътрудничество за развитие за периода 2014—2020 г.

Латинска Америка, Южна Азия и Северна и Югоизточна Азия, Централна Азия, Близкия изток и Южна Африка; ii) новосъздадената Панафриканска програма за подпомагане на стратегическото партньорство между ЕС и Африка. В няколко от разделите на Регламента за Инструмента за сътрудничество за развитие е призната ролята на културата.

- Със Споразумението за партньорство от Котону, подписано през юни 2009 г.³², се осигурява двадесетгодишна рамка за сътрудничеството на ЕС с държавите от Африка, Карибите и Тихоокеанския басейн (АКТБ). Съгласно това споразумение Европейският фонд за развитие (ЕФР) финансира културни програми, които се управляват и изпълняват от секретариата на групата държави от АКТБ. По 9-ия ЕФР бяха финансирани проекти за укрепване на техническите, финансовите и управленските капацитети на творческите индустрии в държавите от АКТБ, и по-специално за развитието и структурирането на кино и аудиовизуалните индустрии на държавите от АКТБ (14 милиона евро). Впоследствие програмата Cultures+ с държавите от АКТБ (30 милиона евро по 10-ия ЕФР) допринесе за борбата с бедността чрез насърчаване на устойчиви културни индустрии. С текущата вътрешна програма за АКТБ продължава подкрепата за културните и творческите индустрии (40 милиона евро по 11-ия ЕФР през периода 2014—2020 г.). Понастоящем Комисията разработва рамката, чрез която ще се уреждат отношенията с АКТБ след изтичането на Споразумението за партньорство от Котону. Понастоящем тече подготовката за преразглеждане на Европейския консенсус за развитие.

3. ПОСТИГАНЕ НА НАПРЕДЪК ПО ОТНОШЕНИЕ НА СЪТРУДНИЧЕСТВОТО В СФЕРАТА НА КУЛТУРАТА СЪС СТРАНИТЕ ПАРТНЬОРИ

Като част от стратегията на ЕС за международните културни отношения Комисията и върховният представител предлагат следните три насоки за работа с цел постигането на напредък в международните културни отношения със страните партньори:

- подкрепа за културата като двигател за устойчиво социално и икономическо развитие,
- насърчаване на културата и на межкултурния диалог за мирни междуобщностни отношения,
- засилване на сътрудничеството в областта на културното наследство.

3.1. Подкрепа за културата като двигател за социално и икономическо развитие

а) Подкрепа за развитието на политиките в областта на културата

В Конвенцията на ЮНЕСКО за опазване и насърчаване на многообразието от форми на културно изразяване от 2005 г.³³ се подчертава „необходимостта от включване на културата като стратегически елемент в националните и международните политики за развитие, както и в международното сътрудничество за развитие“. Насърченото чрез културата зачитане на културното многообразие и на свободата на изразяване

³² https://ec.europa.eu/europeaid/where/acp/overview/cotonou-agreement/index_en.htm

³³ <http://en.unesco.org/creativity/convention/about/2005-convention-text>

подпомага в значителна степен процесите на демократизация и социално-икономическото развитие. ЕС съответно следва да помогне на страните партньори да включат културата в националните си политики. Той работи за напредъка по ратифицирането и прилагането на Конвенцията на ЮНЕСКО от 2005 г., като задълбочава диалозите относно политиката със страните партньори и укрепва системите за управление.

- **Споделяне на опит с държавите, обхванати от процеса на разширяване, и съседните на ЕС държави** ЕС ще използва съществуващите двустранни или многостранни структури за диалог за споделянето на опит и резултати, включително инициативи като Европейските столици на културата. Комисията ще насърчава използването на инструменти като ТАИЕХ³⁴ и туининг в областта на културата.
- **Укрепване на политиките в областта на културата** В страните партньори от южното съседство по линия на „Med Culture“ (2014—2018 г.) се оказва подкрепа за развитието на политики и практики в областта на културата, а по линия на „MedFilm“ — нова тригодишна програма за изграждане на капацитет — се помага на филмови режисьори да обърнат внимание във филмите си на чувствителни въпроси с регионално значение³⁵.

б) Укрепване на културните и творческите индустрии

Като динамичен сектор на икономиката културните и творческите индустрии са важен източник на качествени работни места и често насърчават интелигентния, устойчив и приобщаващ растеж. Инвестициите в културни проекти допринасят за конкурентоспособността, привлекателността и социалното сближаване на градовете и регионите³⁶. Над 70 региона на ЕС са избрали културните и творческите индустрии като приоритет за своите стратегии за интелигентна специализация, като признават тези индустрии за движеща сила за регионалния растеж и разкриването на местни работни места.

В развиващите се страни показателите „Култура за развитие“ на ЮНЕСКО сочат, че в страните с ниски и средни доходи приносът на културата към БВП е между 1,5 и 5,7 %, което отразява различията в политиките и институционалните рамки, равнището на социално участие и образование и степента на свободата на изразяване. В Буркина Фасо например повече от 170 000 души (около 2 % от населението в трудоспособна възраст) имат професии, свързани с културата. Всяка държава има своите силни страни: от кино индустрията в Нигерия през музиката на Карибите до културния туризъм в Близкия изток. В подкрепа на по-нататъшния напредък ЕС може да сподели опита си във връзка с допълнителното развитие на подходящи умения и стабилна регулаторна рамка.

- **Увеличаване на икономическите приходи от творческите индустрии:** Вътрешната програма за АКТБ по 11^{-ия} ЕФР ще помогне на културните индустрии

³⁴ ТАИЕХ е инструментът за техническа помощ и обмен на информация на Европейската комисия. ТАИЕХ подпомага публичната администрация във връзка със сближаването, прилагането и приваждането в изпълнение на законодателството на ЕС, както и с улесняването на споделянето на добри практики в ЕС.

³⁵ <http://www.enpi-info.eu/medportal/news/latest/45210/MedFilm:-Call-for-proposals-to-promote-development-of-film-industry-in-Southern-Mediterranean>

³⁶ Европейските столици на културата представляват много добър пример: изчислено е, че например за Лил 2004 г. (Франция) всяко евро, инвестирано под формата на публични средства, е генерирало 8 евро за местната икономика.

да допринесат за социално-икономическото развитие на държавите от АКТБ (40 милиона евро за периода 2014—2020 г.).

- **Творчески центрове и клъстери:** за културните индустрии в глобален план сътрудничеството е пътят напред. Европейските и другите международни културни дейци трябва да намират нови начини да се развиват и да привличат световна публика. В различни региони се създават творчески центрове и клъстери, сред които:
 - **Фондацията „Азия-Европа“**³⁷ е съфинансирана от ЕС и подкрепя културните и творческите центрове „Азия-Европа“ по линия на програмата „Творчески мрежи“.
 - В региона на **Южното Средиземноморие:** ЕС подкрепя проект за разработването на клъстери в културните и творческите индустрии (за периода 2013—2017 г.) съвместно с UNIDO (Организацията на ООН за промишлено развитие).
 - През 2016 г. ЕС стартира действие по програмата „Творческа Европа“ за изграждането на **Европейска мрежа от творчески центрове**³⁸, която включва всички държави, участващи в програмата „Творческа Европа“ (включително Сърбия, Молдова, Турция, Грузия и Украйна).
 - От 2016 г. по пилотен проект на ЕС се оказва подкрепа **за изграждането на мрежи между млади предприемачи в творческия и културния сектор от ЕС и трети държави**. Платформата включва услуги като индивидуално обучение, партньорско обучение, конференции по конкретни теми, учебни посещения и срещи с потенциални инвеститори от цял свят³⁹.
- **Развитие на предприемачеството и уменията** Европейската фондация за обучение⁴⁰ ще продължи да работи за развитието на умения, предназначени за културните и творческите индустрии. Целта на програмата Cultures+ с държавите от АКТБ е изграждането на капацитет от професионалисти в сферата на културата в тези държави⁴¹. ЕС се стреми да увеличава пазарните възможности за културните продукти и услуги и да насърчава иновациите и новите професии в областта на съвременните технологии, като същевременно подпомага обучението на професионалисти в творческия сектор.
- **Подкрепа за европейските малки и средни предприятия (МСП):** като част от програмите „Gateway“, които започнаха през 2016 г., Комисията има възможност да подкрепя творчески МСП в Южна Корея и Югоизточна Азия чрез бизнес мисии и услуги за подпомагане, включително консултации и логистична и финансова подкрепа.
- **Рамки за структурирано териториално сътрудничество:** налице са няколко примера за това как културата може да свързва различни региони, да допринесе за

³⁷ <http://www.asef.org/>

³⁸ http://ec.europa.eu/culture/news/2016/0405-european-network-creative-hubs_en.htm

³⁹ http://ec.europa.eu/culture/calls/general/2015-eac-s11_en.htm

⁴⁰ www.etf.europa.eu/

⁴¹ Програмата за подкрепа в рамките на АКТБ се финансира по линия на Европейския фонд за развитие (ЕФР): <http://www.acpculturesplus.eu/?lang=uk>

устойчивото развитие на туризма, да опазва околната среда и да насърчава енергийната ефективност.⁴² Във всички стратегии културата се разглежда като инвестиция за постигане на растеж и работни места и като стожер на икономическата дейност в рамките на целта „Европейско териториално сътрудничество“.

в) Подкрепа за ролята на местните органи в страните партньори

Европейските столици на културата и докладът относно градовете със световно културно значение от 2015 г.⁴³ показват значителната възвръщаемост — по отношение на растежа и социалното сближаване — за градовете и другите местни органи, които инвестират в култура. Съвместният изследователски център на Комисията разработва инструмент за мониторинг на културните и творческите инициативи на равнище градове, чрез който ще се подкрепят по-целенасочени инвестиции и ще се взема пример от най-добрите практики. В неотдавнашно външно проучване, в което се очертават действията в областта на културата, целящи развитие⁴⁴, се потвърди, че дейностите в областта на културата стимулират динамиката на местното развитие, не на последно място в селските райони, където традиционните умения и изкуства могат да помогнат за намаляването на бедността.

Подходът на ЕС за устойчиво градско развитие признава централната роля на културата и в него се определя, че предоставянето на публично пространство за всички граждани е от съществено значение. В държавите от Латинска Америка например ЕС насърчава разпространението на аудио-визуални програми с цел преодоляване на социалните проблеми, произтичащи от неравнопоставеността в градските райони. Друг пример от Африка илюстрира как благодарение на изкуството и архитектурата градоустройственото развитие може да стане приобщаващо и устойчиво⁴⁵.

- **Иновативни партньорства:** Тази инициатива с местните органи, финансирана по Инструмента за сътрудничество за развитие, е специално насочена към най-слабо развитите държави, включително такива с нестабилна демокрация, или към държави, в които правата в областта на културата са застрашени. Целта на друг проект в рамките на многогодишната индикативна програма за Латинска Америка е развитието на ролята на културата и на изкуствата в подкрепа на социалното сближаване в градовете в Латинска Америка. С проекта ще бъдат улеснени обменът и съвместните действия между ЕС и Латинска Америка с цел включването в по-голяма степен на културните политики и инициативи в стратегиите за градоустройствено развитие, въз основа на успешни проекти, подкрепящи социалното сближаване.
- **Подкрепа за побратимяването на градове в областта на културата:** Комисията насърчава ролята на градовете като центрове за иновации и добри практики чрез побратимяването на градове и културни обекти, които имат сходни социални, икономически и екологични проблеми. Целта на побратимяването е да се проучат

⁴² Тези примери включват: Стратегията на ЕС за региона на Балтийско море (EUSBSR) от 10 юни 2009 г., COM(2009) 248; Стратегията на ЕС за региона на река Дунав (EUSDR) от 8 декември 2010 г., COM(2010) 715; Плана за действие за морска стратегия за района на Атлантическия океан: Осигуряване на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж от 13 май 2013 г., COM(2013) 279; Стратегията на ЕС за региона на Адриатическо и Йонийско море от 17 юни 2014 г., COM(2014) 357 и Стратегията на ЕС за Алпийския регион (EUSALP) от 28 юли 2015 г., COM(2015) 366.

⁴³ http://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/capitals-culture_en.htm and <http://www.worldcitiescultureforum.com/publications>

⁴⁴ В проучването по-конкретно са идентифицирани предложения за „Програмата за глобалните обществени блага и предизвикателства“ (30 милиона).

⁴⁵ Проект на ЕС и Африканския съюз „Visionary Africa“.

потенциалните възможности за развитие. Комисията планира да стартира регионални програми с Латинска Америка (по-специално с Общността на латиноамериканските и карибските държави (CELAC) за насърчаване на социалното сближаване чрез културата и изкуствата в големите градове⁴⁶.

- **Споделяне на опита от столиците на културата:** Комисията ще сподели със страните партньори натрупания във връзка с европейските столици на културата опит, който засилва ролята на културното наследство и използването му като актив в подкрепа на местното и регионалното развитие.
- **Градоустройствени стратегии в исторически градове:** като финансира проекти по линия на Европейския инструмент за съседство, ЕС подпомага общините при разработването на градоустройствени стратегии за възстановяването на исторически градове.

3.2. Насърчаване на културата и на межкултурния диалог за мирни междуобщностни отношения

Диалогът между различни култури, включително между различни религии, може да спомогне за насърчаване на изграждането на справедливи, мирни и приобщаващи общества, в които се цени културното многообразие и се зачитат правата на човека. Чрез установяването на общи основи и на благоприятни условия за по-нататъшен обмен межкултурният диалог може да намали напрежението, да предотврати задълбочаването на кризите, да насърчи националното помирение и да поощри появата на нови послания за борба с радикализацията. В този раздел се описва накратко как ЕС може пряко да насърчава межкултурния диалог чрез проекти за международно културно сътрудничество, съвместно творчество, обмен между хората, обществен дебат и укрепване на мира.

а) Подкрепа за сътрудничеството между работещите в сферата на културата

Сътрудничеството, диалогът и мобилността сред работещите в сферата на културата и хората на изкуството са ключови аспекти на межкултурния диалог. Чрез движението на произведения на изкуството и културни продукции между отделните страни се разпространяват нови идеи, създават се преки и косвени връзки и се насърчават иновациите. Засилването на културното сътрудничество с партньорите на ЕС може да спомогне за отварянето на европейското културно пространство за нови културни дейци и публика.

- **Насърчаване на участието в „Творческа Европа“:** въпреки че всички държави, обхванати от процеса на разширяване, могат вече да участват, Комисията насърчава всички държави от ЕПС да се присъединят към програмата „Творческа Европа“ (Грузия, Молдова и Украйна вече се присъединиха)⁴⁷. „Творческа Европа“ дава възможност на работещите в културния и творческия сектор от държавите от ЕПС да работят заедно с колеги от цяла Европа и да имат достъп до финансиране за проекти за сътрудничество, както и да се присъединят към европейски културни мрежи.

⁴⁶ „Culture and Arts supporting social cohesion in Latin America cities“ („Културата и изкуството в подкрепа на социалното сближаване в градовете на Латинска Америка“).

⁴⁷ За да участва пълноценно в подпрограмата МЕДИА, една държава трябва да отговаря на изискванията, определени в Директивата за аудио-визуалните медийни услуги.

- **Насърчаване на културата в рамките на Източното партньорство:** следвайки успеха на Програма I, която се проведе в периода между 2011 и 2015 г., Културната програма на Източното партньорство II (в която участваха Армения, Азербайджан, Беларус, Грузия, Молдова и Украйна) ще доразвива уменията и капацитета на работещите в сферата на културата за тригодишен период. По нея се полагат усилия за подкрепа на регионални инициативи, при които културата допринася за икономическото развитие, социалното приобщаване, разрешаването на конфликти и междукултурния диалог.
- **Подкрепа за фондацията „Анна Линд“:** Фондацията „Анна Линд“ и нейната мрежа от над 4 000 организации на гражданското общество в 42-те държави от Съюза за Средиземноморието се ползват от подкрепата на ЕС и неговите инструменти за насърчаване на културния обмен.

б) Подкрепа за укрепването на мира чрез междукултурен диалог

Междукултурният диалог е важно средство за предотвратяването на конфликти и насърчаването на помирието и взаимното разбирателство в следконфликтни общества. ЕС подкрепя прагматичното сътрудничество и междукултурния диалог между различните култури и общества. Той подкрепя също така процеси на помирение между народите и малцинствата. Особено положителни примери са напредъкът на Босна и Херцеговина към интеграция в ЕС и прагматичните споразумения, постигнато като част от диалога между Белград и Прищина.

- **Инструмент, допринасящ за стабилността и мира** — ЕС ще увеличи подкрепата за междукултурния диалог и ситуациите преди и след конфликти.
- **Младежки междукултурен диалог:** ЕС ще улесни междукултурния диалог между младежките организации в Европа и на други места (включително чрез програми като стипендиантските програми за гражданското общество в съседни на ЕС държави („Neighbourhood Civil Society Fellowships“). По-конкретно ЕС ще подкрепи втория етап на програмата „Young Arab Voices“ (чийто обхват сега е разширен до Евро-средиземноморския регион) с цел задълбочаване на диалога между младите лидери и представителите на гражданското общество и противодействие на екстремизма и агресивната радикализация.
- **Обучение на наблюдатели за мисии за наблюдение на избори и персонал, който да бъде изпращан на граждански мисии за стабилизиране:** ще бъдат предоставени курсове с цел осигуряване на пълна информираност относно чувствителните културни теми на местно равнище.
- **Насърчаване на културните права:** включително местната идентичност и правата на коренното население, както и ролята на защитниците на културните права, в съответствие с Международния пакт за икономически, социални и културни права⁴⁸, в това число правата на коренното население, както са определени в Декларацията на ООН за правата на коренното население („ДООНПКН“)⁴⁹.

3.3. Засилване на сътрудничеството в областта на културното наследство

⁴⁸ <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CESCR.aspx>

⁴⁹ http://www.un.org/esa/socdev/unpfii/documents/DRIPS_en.pdf

Културното наследство е значим израз на културното многообразие, което трябва да бъде опазвано. Възстановяването и популяризирането на културното наследство стимулират туризма и повишават икономическия растеж. Сътрудничеството в сферата на културното наследство играе важна роля в международните отношения и в политиките за развитие, както се подчертава в съобщението на Комисията „За интегриран подход към културното наследство на Европа“⁵⁰. Предвид на нарастващото глобално търсене на експертен опит и на факта, че много държави членки са готови да споделят своите знания, съществуват възможности за съвместни действия със страните партньори за разработването на устойчиви стратегии за опазване на наследството чрез обучение, развиване на умения и трансфер на знания.

Културното наследство е деликатно и често заплашено от природни бедствия и причинени от човека разрушения като войни, грабежи и плякосване, понякога мотивирани от сектантска омраза. Плякосаните предмети с археологическа стойност често се продават и приходите, генерирани от тези сделки, могат да се използват за подпомагане на терористични дейности, което води до обедняване на световното културно наследство. ЕС прие ограничителни мерки по отношение на Сирия и транспонира санкциите на ООН срещу Даеш и Ал Кайда, както режима на санкции на ООН по отношение на Ирак, които включват забрана на незаконната търговия с предмети с културна и археологическа стойност⁵¹.

- **Научни изследвания в областта на културното наследство:** „Хоризонт 2020“ подкрепя научните изследвания и иновациите за дейности, свързани с културното наследство, чрез многонационални, интердисциплинарни проекти, в които са ангажирани също местните и регионалните власти, бизнесът и гражданското общество и които са насочени към нови решения за опазването и управлението на културното наследство в Европа, което е застрашено от изменението на климата. Насърчава се участието на държави извън ЕС.
- **Борба с трафика на наследство:** Комисията планира законодателно предложение за регулиране на вноса в ЕС на паметници на културата въз основа на резултатите от наскоро проведено проучване за идентифицирането на пропуски в националното законодателство. Комисията ще обмисли по-мощна реакция за борба с финансирането на тероризма чрез незаконен трафик на паметници на културата, независимо от страната на произход. Потенциалните действия включват въвеждането на система за сертифициране на вноса на паметници на културата в ЕС заедно с насоки за заинтересованите страни като музеи и пазара на произведения на изкуството⁵². ЕС възнамерява да подпомага обучението на митническите служители на пунктовете за граничен контрол, за да се спомогне за ранното откриване на откраднати предмети и да се насърчи сътрудничеството между пазарни специалисти по предмети на изкуството в борбата с незаконния трафик. ЕС също така ще засили сътрудничеството със страните партньори за борба с трафика на паметници на културата.

⁵⁰ COM(2014) 477 final.

⁵¹ ЕС транспонира режима на санкции на Съвета за сигурност на ООН срещу Даеш и Ал Кайда (както е посочено в Резолюция на СС на ООН № 1267) и последващите резолюции, включително Резолюция на СС на ООН № 2253 (от 2015 г.). Тъй като предметите с археологическа стойност трябва да се разглеждат като икономически ресурси за Даеш, купуването им от Даеш е незаконно. Съветът е транспонирал режима на санкции на ООН спрямо Ирак (в който се съдържа забрана за търговия с незаконно изнесени предмети с археологическа стойност) и е адаптирал автономния режим на санкции на ЕС и ограничителните мерки срещу Сирия, за да включват изрична забрана на търговията с предмети с археологическа стойност, незаконно изнесени от Сирия.

⁵² План за действие с цел засилване на борбата с финансирането на тероризма, COM(2016) 50/2.

- **Опазване на наследството:** Комисията ще даде своя принос за международните усилия под егидата на ЮНЕСКО за създаване на механизъм за бързо реагиране за опазване на обекти на културното наследство. Освен това чрез услугата за управление на извънредни ситуации по програмата „Коперник“ Комисията ще споделя, между другото, с ЮНЕСКО сателитни снимки на застрашени обекти на културно наследство с цел оценяване на щетите и планиране на възможно възстановяване. ЕС ще включи експертната оценка на щетите по културното наследство сред мерките за възстановяване след бедствия и конфликти. Регионалният фонд на ЕС в отговор на кризата в Сирия ще допринесе също така за опазването на културното наследство и насърчаването на културното многообразие.

4. СТРАТЕГИЧЕСКИ ПОДХОД НА ЕС КЪМ КУЛТУРНАТА ДИПЛОМАЦИЯ

С цел постигането на успешно сътрудничество със страните партньори по предложените три насоки на работа е важно съответните заинтересовани страни в ЕС да обединят силите си за осигуряването на допълняемост и полезни взаимодействия. Това включва управленските органи на всички нива, местните организации в областта на културата и гражданското общество, Комисията и върховния представител (чрез делегациите на ЕС в трети държави), държавите членки и техните културни институти⁵³. В Съобщението от 2007 г. относно културата се застъпва използването на отворен метод на координация в областта на културата като лек, но структуриран начин за сътрудничество на държавите — членки на ЕС, а европейско равнище⁵⁴. През 2012 г. експертна група от представители на държавите членки, председателствана съвместно от Комисията и Европейската служба за външна дейност, проучи разработването на стратегически подход към културата във външните отношения на ЕС. В доклада на експертната група бяха изтъкнати ползите от културната ангажираност на ЕС със страните партньори чрез нови, стратегически начини за съвместна работа с държавите членки⁵⁵. Впоследствие Европейският парламент инициира подготвителното действие „Културата във външните отношения на ЕС“, което се застъпва за интелигентна допълняемост, основана на договорено сътрудничество между държавите членки, а именно чрез културните институти и аташета в чужбина, и с гражданското общество⁵⁶. Понастоящем ЕСВД разполага с 139 делегации и служби с дейности в целия свят, които представляват ЕС и неговите граждани по света. Потенциалът за сътрудничество и координация с цел постигането на напредък по отношение на културната дипломация на ЕС е значителен.

а) Засилено сътрудничество на ЕС

Съгласуваният подход ще позволи на европейските участници да обединят ресурсите си и да постигнат икономии от мащаба, като работят заедно в държавите извън ЕС. Скорошно проучване на Европейския парламент показва многобройните ползи от тясното сътрудничество за делегациите на ЕС, културните институти и клъстерите от

⁵³ Скоросен пример в Тунис показва тясното сътрудничество между делегацията на ЕС, културния институт на държава членка и местните органи: Комисията започна програма на стойност 10 милиона евро за укрепване на медийния и аудиовизуалния сектор в Тунис. По-късно тази година ще стартира друг проект на стойност 4 милиона евро, ръководен от делегацията на ЕС с подкрепата на Британския съвет, за насърчаване на участието в културни дейности на местно ниво.

⁵⁴ От 2008 г. насам групи на отворения метод на координация работят по въпроси като културните и творческите индустрии (включително нови бизнес модели и стратегии за изнасяне в чужбина), мобилността на творци и професионалисти от сферата на културата, мобилността на произведения на изкуството, подобряването на достъпа до култура чрез цифрови средства.

⁵⁵ Докладът също така беше основата за дебата на министрите на културата на ЕС, проведен на 17 май 2013 г. относно културата като вариант за незадължаваща политика.

⁵⁶ <http://cultureinexternalrelations.eu/>

EUNIC⁵⁷: съвместните проекти са по-малко рискови, имат по-голямо въздействие, по-видими са и предоставят по-големи възможности за придобиване на опит⁵⁸.

- **Платформа за дипломация в областта на културата:** тя бе създадена през февруари 2016 г. и финансирана по Инструмента за партньорство. Управлява се от консорциум от културни институти на държави членки и от други партньори⁵⁹. На нея ще се публикуват съвети относно културната политика, ще се улеснява изграждането на мрежи, ще се осъществяват дейности със заинтересованите страни от областта на културата, държавите членки и делегациите на ЕС, ще се разработват програми за обучение по културно лидерство и ще се допринася за развитието на международните културни отношения на ЕС.
- **Засилено сътрудничество с културни институти:** след консултация с всички съответни заинтересовани страни Комисията ще предложи по-късно тази година нов вид партньорство между ЕСВД, службите на Комисията, националните културни институти и тяхната представителна организация (когато мандатът го позволява), в което ще бъдат определени принципите на паневропейско сътрудничество и ценностите, на които то ще се крепи.
- **Засилена роля на делегациите на ЕС:** Делегациите ще действат като местни платформи за културните институти и други заинтересовани страни за улесняване на координацията и сътрудничеството. Делегациите на ЕС могат да спомогнат за определянето на местните потребности и възможности, като гарантират, че действията съответстват на местния културен контекст и едновременно с това служат на стратегическите цели на ЕС. **Звената** за култура в по-големите делегации на ЕС ще разпространяват добри практики и ще осигуряват на персонала обучение относно културното измерение на развитието и външните отношения.
- **Създаване на европейски домове на културата:** те ще се основават на партньорство между ЕС и съответната държава партньор и ще дават възможност на културните институти и други заинтересовани страни да се събират заедно и да предоставят услуги на местното население, да участват в съвместни проекти и да предлагат стипендии и културен и образователен обмен.
- **Насърчаване на активно гражданско общество:** много заинтересовани страни (напр. гражданското общество, хора на изкуството, лица, работещи в сферата на културата, неформални организации) участват в културните отношения между ЕС и трети държави. Затова при двустранните отношения и подходящите тематични програми ЕС ще се стреми да увеличи подкрепата за организациите на гражданското общество, които работят в културната сфера със страни партньори, с цел изграждане на капацитет и улесняване на обмена.
- **Съвместни културни събития на ЕС:** подкрепата за съвместни европейски културни дейности е отличен начин да се повиши популярността на ЕС в трети държави. Вследствие на проучване, публикувано през 2015 г., през 2017 г. ще

⁵⁷ EUNIC (национални институти на ЕС за култура) е обединяваща мрежа. В нея членуват 34 културни институти от 28 държави и 100 клъстера, разпръснати по целия свят. <http://www.eunic-online.eu/>

⁵⁸ Проучване на Европейския парламент — European Cultural Institutes Abroad („Европейските културни институти в чужбина“), януари 2016 г.

⁵⁹ ЕСВД и Комисията са част от управителния комитет. Вж. http://ec.europa.eu/dgs/fpi/announcements/news/20160401_1_en.htm.

започне нова двугодишна схема с бюджет от 1,5 милиона евро за организиране на европейски филмови фестивали по един по-последователен и стратегически начин в рамките на действието по Инструмента за партньорство за световна публична дипломация⁶⁰. В момента повече от 75 делегации на ЕС участват в провеждането на филмови фестивали и други дейности, като например Европейския ден на езиците, при различна степен на сътрудничество с национални културни институти.

- **Акцент върху стратегически партньори:** много от стратегическите партньори на ЕС разполагат с мощни стратегии за културна дипломация⁶¹ и ЕС е развил солидно сътрудничество в културната сфера с няколко от тях. Евро-американската културна фондация⁶² бе създадена през 2013 г. с цел предоставяне на по-структурирано финансиране за културните програми на ЕС и подсилване на културните връзки между САЩ и Съюза (включително делегацията и държавите членки). В Южна Африка ЕС подпомага млади хора на изкуството, създатели на аудио-визуални продукти, музиканти и спортисти. От 2012 г. насам двустранните отношения с Китай включват измерението на междуличностните контакти⁶³.

б) Междукултурен обмен на студенти, изследователи и дипломирали се студенти

Програмите на ЕС за мобилност и сътрудничество между университетите са безценни инструменти за изграждането на трайни академични и културни връзки, които същевременно популяризират ЕС в страните партньори. Проучване от 2014 г.⁶⁴, проведено от Изпълнителната агенция за образование, аудиовизия и култура (ЕАСЕА), показва, че 54 % от студентите и персонала, които са се възползвали от възможностите за мобилност по линия на „Еразмус Мундус“, оценяват този опит като оказал най-голямо влияние върху техните междукултурни умения и компетенции.

Международното сътрудничество при научните изследвания използва универсалния език на науката, за да поддържа отворени каналите за комуникация и да дава възможност на изследователите да обменят идеи, независимо от своята културна, национална или религиозна принадлежност. „Хоризонт 2020“, която е най-голямата в света многостранна програма за научни изследвания и иновации, финансира научните изследвания и иновациите в сферата на културните отношения, научната дипломация и културното наследство. „Хоризонт 2020“ помага също на страните партньори да увеличат в максимална степен приноса на образованието за растежа, социалната стабилност и развитието.

Младежкият обмен, Европейската доброволческа служба⁶⁵, обучението за млади хора и за лица, работещи с младежи, и изграждането на контакти между тях са свързани с мобилност на млади хора между ЕС и съседни държави. През 2015 г. в такива съвместни дейности са участвали над 33 000 млади хора и лица, работещи с младежи: около 40 % от тях са били от съседни на ЕС държави. Комисията проучва как сътрудничеството в областта на спорта може да допринесе за международните

⁶⁰ <https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/news/european-film-festivals-unique-opportunity-eu-cultural-diplomacy>

⁶¹ Примери за това са Китай, Япония („Cool Japan“) и Южна Корея (с корейската нова вълна „Hallyu“).

⁶² <http://e-acf.org/>

⁶³ http://ec.europa.eu/education/international-cooperation/china_en.htm

⁶⁴ http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/more_info/evaluations/docs/education/mundus2012-summary_en.pdf

⁶⁵ https://europa.eu/youth/EU/volunteering/european-voluntary-service_bg

отношения, като по този въпрос работи група на високо равнище, която се очаква да представи своя доклад през юни 2016 г.

- **Насърчаване на мобилността на изследователите:** чрез действията по програмата „Мария Кюри-Склодовска“ ЕС възнамерява да финансира близо 65 000 изследователи между 2014 г. и 2020 г. Този брой включва 25 000 докторанти, а чрез финансирането ще се даде възможност на около 15 000 изследователи от страни извън Европа да започнат или да продължат да градят кариера в Европа до 2020 г.
- **Обмен на студенти и персонал и нови съвместни проекти:** ЕС възнамерява да финансира над 150 000 стипендии за студенти и персонал в Европа и други части на света между 2014 г. и 2020 г. Той ще финансира около 1 000 съвместни проекта с участието на университети и младежки организации от ЕС и извън него в периода 2014—2020 г.⁶⁶.
- **Мрежи на дипломирали се студенти и програми по европеистика:** Комисията ще подкрепи създаването на групи на дипломирали се студенти по програмата „Еразъм+“ в страните партньори и сътрудничеството между тези групи и делегация на ЕС. Тя ще обедини усилията за изграждане на мрежи на национално и европейско равнище, ще спомогне за интегрирането на центрове на ЕС в 450-те центъра за високи постижения „Жан Моне“ и ще насърчи създаването на контакти между тях. В световен мащаб програмите по европеистика ще достигат до над 250 000 студенти всяка година чрез преподавателски и информационни дейности.

5. ЗАКЛЮЧЕНИЯ

Глобалният културен пейзаж претърпя бързи промени през последните няколко десетилетия. Търсенето на обмен и на межкултурно сътрудничество нарасна със същото темпо като цифровата революция. В свят, изправен пред много предизвикателства и конфликти, културата разполага с огромен потенциал за преодоляване на разделенията, укрепване на уязвимите общества и подобряване на международните отношения. По света Европа се възприема като богат на културно наследство и на динамични творчески сили континент. Затова културата е неразделна част от външната дейност на Европейския съюз.

С настоящото съвместно съобщение се предлагат три насоки за постигането на напредък по изготвянето на стратегия на ЕС за международните културни отношения. Първо, целта на предложените ръководни принципи за действията на ЕС е да се гарантира, че действията му в тази сфера насърчават зачитането на правата на човека, многообразието и межкултурния диалог, като спазват принципите на субсидиарност и допълняемост и запазват последователността на политиката чрез популяризиране на културата в рамките на съществуващите рамки за партньорство. Втората насока предлага три основни направления, с които да се постави акцент върху развитието на сътрудничеството със страните партньори в сферата на културата, включително: i) подкрепа за културата като двигател за социално и икономическо развитие, ii) насърчаване на културата и на межкултурния диалог за мирни междуобщностни

⁶⁶ <http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/>

отношения, iii) засилване на сътрудничеството в областта на културното наследство. В рамките на третата насока се предлага стратегически подход на ЕС по отношение на дипломатията в областта на културата, включително засилване на европейското сътрудничество (по-специално между държавите — членки на ЕС, и делегациите на ЕС) и межкултурния обмен за популяризиране на различните култури на ЕС.

Чрез използването на горепосочените три насоки, предложени като част от стратегията на ЕС за международните културни отношения, ще се спомогне за по-нататъшното развитие на комуникацията между народите и обществата. Стратегията ще спомогне за създаването на благоприятна среда за културните и творческите индустрии, така че тяхното развитие да продължи, създавайки растеж и заетост. Ще бъдат засилени опазването и популяризирането на културното наследство, стимулирането на межкултурния диалог и укрепването на мира, ще бъдат подкрепени производството на културни продукти и туризмът като движещи фактори за развитието и икономическия растеж, а образованието, научните изследвания и науката ще се използват като средства за диалог и обмен. Тези действия трябва да допринесат за превръщането на Европейския съюз в по-силен световен участник, по-добър международен партньор и по-силен фактор за устойчив растеж, мир и взаимно разбирателство.